

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 57 0 Ps 006681 22 Rev 2
Banjaluka: 21.3.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanja Bundalo, predsjednica vijeća, Senad Tica i Gorjana Popadić, član vijeća, u pravnoj stvari tužitelja ZDP R.i.t.G., koga zastupa punomoćnik R.P., advokat iz B., protiv tužene H.a.a.b. a.d. B., uz učešće umješaća na strani tužene d.o.o. B.B., koje zastupa punomoćnik T.Ć., advokat iz B., radi raskida ugovora i isplate, vrijednost predmeta spora 131.134,57 KM, odlučujući o reviziji tužitelja izjavljenoj protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 006681 21 Pž 3 od 29.12.2021. godine, na sjednici održanoj 21.3.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužene za naknadu troškova na ime sastava odgovora na reviziju u iznosu od 3.948,75 KM.

Obrazloženje

Presudom Okružnog privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 006681 20 Ps 2 od 18.6.2021. godine, odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja da sud utvrdi da je raskinut ugovor o dugoročnom kreditu za obrtna sredstva broj: ... od 28.9.2000. godine (u daljem tekstu: ugovor o kreditu) i obaveže tužena na vraćanje iznosa od 131.134,57 KM sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 130.628,05 KM počev od 15.8.2001. godine do isplate i na iznos od 686,52 KM počev od 31.7.2008. godine.

Odbijen je eventualni tužbeni zahtjev da sud raskine ugovor o kreditu i obaveže tuženu da vrati iznos od 139.588,05 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 15.8.2001. godine do isplate.

Odlučeno je da svaka stranka snosi svoje troškove postupka.

Presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj: 57 0 Ps 006681 21 Pž 3 od 29.12.2021. godine, odbijena je žalba tužitelja i prvostepena presuda potvrđena.

Žalba tužene je djelimično usvojena i prvostepena presuda preinačena u dijelu odluke o troškovima postupka, tako što je obavezan tužitelj da tuženoj na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 5.046,50 KM u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude, dok je preko dosuđenog iznosa zahtjev odbijen.

Odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova žalbenog postupka.

Tužitelj revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev usvoji ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje. Revident traži i naknadu troškova na ime sastava revizije u iznosu od 4.188,50 KM, uvećane za iznos sudske takse na reviziju.

Tužena i umješak na strani tužene u odgovoru predlažu da se revizija odbije, a tužitelj obaveže da joj naknadi troškove na ime sastava odgovora u iznosu od 3.948,75 KM.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja (primarni i eventualni) naveden u izreci prvostepene presude.

U bitnome se činjenično utvrđenje prvostepenog suda sastoji u sljedećem:

da se tužitelj zahtjevima od 20.9.2000. godine obratio predniku tužene (a.d. K.b.B.) za odobrenje dugoročnog kredita u iznosu od 900.000,00 KM i u iznosu od 1.500.000,00 KM, u svrhu „održavanja tekuće proizvodnje u rudniku i termoelektrani“; da je radnica tužene zaposlena na mjestu kreditnog referenta (M.D.) sačinila dopis od 27.9.2000. godine, naslovljen na direktora tužitelja, kojim obavještava tužitelja da je na sjednici Kreditnog odbora održanoj 27.9.2000. godine, odobren traženi kredit u ukupnom iznosu od 2.400.000,00 KM pod uslovima: rok otplate 18 mjeseci, kredit obezbjeđen akceptnim naložima i hipotekom, da se iz sredstava odobrenog kredita iznos od 900.000,00 KM iskoristi za reprogramiranje dospjelih kratkoročnih kredita i da se isplate dospjele kamate i naknade u iznosu od 93.403,00 KM i od 6.456,04 KM; da je Kreditni odbor tužene 28.9.2000. godine donio odluku broj: ... kojom se tužitelju odobrava traženi iznos kredita uz uslove: rok otplate 18 mjeseci, kvartalno u 6 rata počev od 1.1.2001. godine i zadnjom ratom 1.4.2002. godine, kamatna stopa 12% na godišnjem nivou, obezbjeđenje akceptnim naložima i hipotekom; da u toj odluci nije bilo određeno ispunjavanje posebnih uslova koji se odnosi na korišćenje iznosa od 900.000,00 KM za reprogramiranje dospjelih kratkoročnih kredita, isplatu dospjele kamate u iznosu od 93.403,00 KM i naknade u iznosu od 6.456,04 KM;

da su parnične stranke 28.9.2000. godine zaključile ugovor o kreditu u iznosu od 2.400.000,00 KM, sa namjenom za trajna obrtna sredstva i pod uslovima navedenim u odluci Kreditnog odbora tužene; da je članom 7. ugovoreno da je korisnik kredita obavezan kredit koristiti namjenski u skladu sa poslovnim planom koji je predložio i koji je davalac kredita prihvatio, a davalac ima pravo da vrši kontrolu namjenskog korištenja kredita; da tužitelj nije uredno vraćao kredit pa je tužena slala opomene 30.1.2001. godine, 9.2.2001. godine, 14.3.2001. godine, 12.10.2001. godine i 5.2.2002. godine;

da je 29.9.2000. godine zaključen pismeni ugovor o asignaciji između: tužitelja (asignant 1), d.d. M.B. (asignant 2), B.g.B.1 (asignant 3), B.g.B.2 (asignant 4), te d.o.o. Z.p. B. (asignat) i a.d. K.b.B. (asignator), ovjeren potpisom i pečatom ugovarača; da je članom 1. ugovoreno da asignant 1 upućuje asignanta 2, asignant 2 upućuje asignanta 3, asignant 3 upućuje asignanta 4 i asignant 4 upućuje asignata da svoj dug u iznosu od 1.500.000,00 KM uplati asignatoru na žiro račun ...; da je članom 2. ugovoreno da asignant 1 (tužitelj) ovlašćuje asignatora (prednika tužene) da po njegovom pristanku primi uplatu u iznosu od 1.500.000,00 KM od asignata (d.o.o. Z.p.B.), a članom 3. da se izvršenjem uplate od asignata i prezentiranjem ovjerenih instrumenata prema ostalim potpisnicima, smatra da su sve strane u

potpunosti izmirile međusobna potraživanja redosljedom kako je navedeno u ugovoru; da original ugovora ne postoji;

da je tužena 30.9.2000. godine izdala tri interna naloga kojima je izvršila prenos sredstava kredita odobrenog tužitelju i to, na zatvaranje dugovanja d.o.o Z.p.B. u iznosu od 523.695,99 KM, iznosu od 191.715,20 KM i u iznosu od 784.588,81 KM (ukupni iznos 1.500.000,00 KM), zatvaranje kratkoročnog kredita tužitelja u iznosu od 891.040,00 KM i uplatu provizije iz kredita u iznosu od 8.960,00 KM, što čini ukupni iznos odobrenog kredita od 2.400.000,00 KM;

da je tužena aktivirala akceptni nalog koji je dat u svrhu obezbjeđenja kredita i sa transakcijskog računa tužitelja broj ... skinula iznos od 131.314,57 KM;

da je radi obezbjeđenja vraćanja odobrenog kredita, na osnovu sporazuma stranaka, izvršen upis hipoteke na nekretninama tužitelja; da je radi naplate potraživanja po osnovu odobrenog kredita tužena 2003. godine pokrenula izvršni postupak pred Osnovnim sudom u Trebinju pod brojem ..., koji postupak nije okončan jer prema dopisu tužene broj ... od 7.6.2005. godine postoji dug u iznosu od 987.638,86 KM;

da je tužitelj 9.10.2001. godine podnio tužbu kojom je pokrenuo ovu parnicu sa zahtjevom da se *obaveže tužena da mu na ime izvršenja obaveze iz ugovora o kreditu isplati iznos od 2.400.000,00 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 28.9.2000. godine do isplate*; da je podneskom od 1.12.2011. godine *preinačio* tužbeni zahtjev tako što umjesto ranijeg zahtjeva sada primarnim zahtjevom traži *da sud utvrdi da je raskinut ugovor o kreditu i obaveže tužena na vraćanje* iznosa od 131.134,57 KM sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 130.628,05 KM počev od 15.8.2001. godine do isplate i na iznos od 686,52 KM počev od 31.7.2008. godine, a eventualnim zahtjevom *da sud raskine ugovor o kreditu i obaveže tuženu na vraćanje* iznosa od 139.588,05 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 15.8.2001. godine do isplate; da je tužena u odnosu na preinačene zahtjeve istakla prigovor zastarjelosti potraživanja;

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240 stav 2 Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 63, 124, 131, 201, 210, 360, 371, 1020 i 1065 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Prvostepeni sud utvrđuje da je ugovor o kreditu zaključen na pismeni zahtjev tužitelja, u skladu sa uslovima koje je u svojoj odluci odredio Kreditni odbor tužene, a koji uslovi, po ocjeni suda, nalažu da se iznos od 900.000,00 KM upotrebi za reprogramiranje dospjelih kratkoročnih kredita. Sud cijeni da je „postojala namjera“ tužitelja da prihvati ovaj uslov, a svoj zaključak temelji na zapisniku sa sjednice Upravnog odbora od 22.11.2000. godine, broj ..., gdje je odlučeno da se kredit obezbjedi uknjižbom hipoteke na k.č. broj 1262/2 (objekat tehničke pripreme) i k.č. broj 1243/5 (restoran društvene ishrane) i činjenici da su tužitelj i tužena 18.1.2001. godine Osnovnom sudu u Trebinju dostavili zajednički prijedlog za zasnivanje založnog prava. Na temelju ovih činjenica prvostepeni sud zaključuje da nema mjesta primjeni odredbe člana 63. ZOO.

Nije sporno da je tužena, radi naplate potraživanja, pokrenula izvršni postupak nad nekretninama koje su obezbjeđene hipotekom i da postupak prinudne naplate nije okončan.

Po mišljenju prvostepenog suda kredit je realizovan što potvrđuju opomene tužene za plaćanje dospjelih rata, a spornim se ukazuje način realizacije kredita.

U vezi sa realizacijom kredita, sud nalazi da su asignanti ugovorom o asignaciji dali uput asignatu da asignatoru izmiri „svoj dug u iznosu od 1.500.000,00 KM“ i da je tužena, u skladu sa ugovorom, internim nalozima od 30.9.2000. godine (koji se pozivaju na kreditnu partiju broj ... vezanu za ugovor o kreditu) zatvorila dugovanje d.o.o. Z.p.B. prema tuženoj u iznosu od 1.500.000,00 KM, a preostalim iznosom dug tužitelja iz kratkoročnog kredita u iznosu od 891.040,00 KM i proviziju u iznosu od 8.960,00 KM.

Prvostepeni sud je priklonio vjeru iskazima svjedoka M.D. (kreditni referent tužene), A.Š. (direktor sektora za kredite kod tužene) i V.P. (šef službe dugoročnih kredita kod tužene) o uslovima i okolnostima realizacije kredita i zaključenja ugovora o asignaciji.

Stav je suda da se „ne može upuštati u pozadinu zaključenja ovakvih ugovora“, niti u razloge zbog kojih bi tužitelj „pristao da plaća dug drugog preduzeća, a ne svoj prema tuženoj“.

Realizaciju kredita, po ocjeni suda, potvrđuje i nalaz vještaka S.S. koja je utvrdila da je tužena, u vezi naplate dospjelih rata kredita, sa transkcijskog računa tužitelja naplatila iznos od 131.314,57 KM.

Prvostepeni sud posebno cijeni da je tužitelj podneskom od 2.12.2011. godine preinačio tužbu, tako što umjesto prvopostavljenog zahtjeva za ispunjenje ugovora, sada primarnim zahtjevom traži utvrđenje da je ugovor o kreditu raskinut i da se obaveže tužena na vraćanje iznosa od 131.134,57 KM sa zakonskom zateznom kamatom na iznos od 130.628,05 KM počev od 15.8.2001. godine do isplate i na iznos od 686,52 KM počev od 31.7.2008. godine. Stav je suda da je tužitelj tužbenim zahtjevom za ispunjenje ugovora *izjavio volju da se ugovor održi na snazi* (član 126. stav 2. ZOO), iz kog razloga odbija primarni zahtjev i nalazi da nisu ispunjeni uslovi za primjenu odredbe člana 210. ZOO.

Kada je u pitanju eventualni tužbeni zahtjev, da sud raskine ugovor o kreditu i obaveže tuženu na vraćanje iznosa od 139.588,05 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 15.8.2001. godine do isplate, stav je prvostepenog suda da je osnovan prigovor zastare potraživanja (član 371. ZOO) jer je taj zahtjev prvi put istaknut podneskom od 2.12.2011. godine, dok je obaveza tužene na isplatu iznosa od 2.400.000,00 KM dospjela 29.9.2000. godine.

Preinačenjem ranijeg zahtjeva, po ocjeni suda, tužitelj je povukao podnesenu tužbu od 9.10.2001. godine kojom je tražio ispunjenje obaveze iz ugovora o kreditu, pa nije bilo prekida zastare potraživanja (član 389. stav 1. ZOO).

Drugostepeni sud u cijelosti prihvata činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda, iz kog razloga odbija žalbu tužitelja i potvrđuje prvostepenu presudu u odluci o glavnom zahtjevu.

Vežano za primarni tužbeni zahtjev, drugostepeni sud prihvata pravilnim obrazloženje prvostepenog suda da je zahtjev neosnovan jer je tužbenim zahtjevom od 9.10.2001. godine tužitelj izjavio volju da ugovor o kreditu održi na snazi, a kada je u pitanju eventualni zahtjev nalazi da je o prigovoru zastarjelosti potraživanja pravilno odlučeno.

Drugostepena odluka je pravilna i revizioni navodi je ne dovode u opravdanu sumnju.

Ovaj sud prihvata razloge date u vezi sa odbijanjem eventualnog tužbenog zahtjeva, ali ne i razloge za odbijanje primarnog zahtjeva.

Zakonske odredbe koje propisuju rokove zastarjelosti kogentne su prirode što znači da ih stranke svojom voljom ne mogu mijenjati, a kada protekne zakonom određeno vrijeme u kome je povjerilac mogao zahtjevati ispunjenje svog potraživanja (član 360 stav 2 ZOO), obligacija se ne gasi niti se pravo gubi zbog zastarjelosti, ali ako se dužnik obaveze pozove na zastarjelost i sud utvrdi da je prigovor osnovan, zahtjev se mora odbiti.

Na konkretni sporni odnos se primjenjuje opšti zastarni rok od 10 godina (član 371 ZOO).

Zastarjevanje počinje teći prvog dana poslije dana kada je povjerilac imao pravo da zahtjeva ispunjenje obaveze, ako zakonom za pojedine slućajeve nije šta drugo propisano (član 361 stav 1 ZOO).

Tužitelj osnov za ispunjenje obaveze tužene ima u ugovoru o kreditu zakljućenom 28.9.2000. godine, temeljem koga se tužena obavezala da mu stavi na raspolaganje novćani iznos od 2.400.000,00 KM. Tužitelj je sa danom zakljućenja ugovora stekao pravo da zahtjeva isplatu odobrenog kredita.

Dakle, zastarni rok unutar koga je tužitelj mogao tražiti isplatu počeo je teći sa 29.9.2000. godine, a istekao je sa 29.9.2010. godine.

Tužitelj je prvobitno postavljenim zahtjevom (tužba od 9.10.2001. godine) tražio da se tužena obaveže na ispunjenje obaveze iz ugovora o kreditu, da bi taj zahtjev preinaćio isticanjem primarnog i eventualnog zahtjeva o kojima su nižeestepeni sudovi odlučivali u ovoj parnici.

Nesporno je da je tužitelj 1.12.2011. godine preinaćio tužbu podnesenu 9.10.2001. godine istićući primarni zahtjev da sud utvrdi da je ugovor raskinut, odnosno, podneskom od 2.12.2011. godine opredjelio je i eventualni zahtjev kojim traži da sud raskine ugovor. Oba zahtjeva su imala i dio koji se odnosi na novćano potraživanje tj. na isplatu, koje je akcesorne naravi jer ovisi od osnovanosti glavnih zahtjeva za raskid ugovora o kreditu.

Preinaćenjem tužbenog zahtjeva tužitelj je izmjenio ne samo činjenićni osnov već i sam zahtjev, istićući potpuno nove zahtjeve kojih do tada nije bilo u parnici. Time je ostvarena procesno pravna pretpostavka da je došlo do povlaćenja tužbe po ranijem zahtjevu, pa se ima smatrati da njenim podnošenjem nije ni došlo do prekida zastarjevanja (član 389 stav 1 ZOO), zbog čega nema mjesta ni primjeni odredbe člana 392 stav 1 u vezi sa stavom 3 i 6 ZOO.

Tužena je po preinaćenim zahtjevima istakla prigovor zastarjelosti potraživanja.

Nižestepeni sudovi su pravilnom primjenom materijalnog prava trebali odbiti i primarni i eventualni tužbeni zahtjev zbog zastare potraživanja.

U sudskoj praksi postoji jedinstven stav da povjerilac koji ne može tražiti ispunjenje ugovora zbog proteka zastarnog roka (tužitelj to više ne može jer je pretpostavka da je preinačenjem povukao zahtjev iz tužbe od 9.10.2001.), ne može tražiti ni raskid ugovora, odnosno utvrđenje da je ugovor raskinut. Zastarjelošću potraživanja dužnik se više ne može prinudno obavezati da izvrši ugovornu obavezu koja je sada postala naturalna, pa ako u parnici istakne prigovor zastare sud ne može usvojiti zahtjev kojim se traži ispunjenje obaveze, ali isto tako ni zahtjev za raskid ugovora zbog neispunjenja.

Suprotno shvatanje protivilo bi se načelu sigurnosti koje podrazumijeva da protekom vremena neko faktičko stanje postaje i pravno, odnosno da se protekom vremena i neaktivnošću titulara gube neka prava. Time tužitelj ne može ostvarivati ni prava u smislu odredbe člana 132. ZOO, kao posljedice raskida ugovora, kao ni pravo vraćanja datog po pravilima koja vrijede u slučaju sticanja bez osnova (čl. 210. ZOO).

Nisu osnovani prigovori revidenta da je prigovor zastarjelosti potraživanja pogrešno ocjenjen i da nije obrazloženo „od kada se taj rok počinje računati“, pri čemu su razlozi koji su opredjelili tužitelja da preinači tužbu (u reviziji navodi da je istekom 10 godina od zaključenja ugovora o kreditu izgubio volju i interes za tim sredstvima), bez uticaja su na odluku suda.

Stoga revizioni prigovori kojima se ukazuje da nakon zaključenja ugovora o kreditu nije uslijedila njegova realizacija jer odobrena sredstva nisu tužitelju stavljena na raspolaganje, da je tužena samoinicijativno internim naložima raspolagala iznosom kredita, da nije bilo usmenog sporazuma niti zajedničke namjere da se dio kredita koristi za zatvaranje ranijih kratkoročnih kredita tužitelja, da se radilo o strogo namjenskom kreditu, da nije pravilno cijenjen odgovor na tužbu, da vještak grafološke struke S.B. nije ovlaštenu vještak za utvrđenje autentičnosti potpisa, da su oba nižestepena suda pogrešno tumačila sadržaj ugovor o asignaciji izvodeći pogrešan zaključak da tim ugovorom d.o.o. Z.p.B. zatvara „*svoj dug*“ prema tuženoj u iznosu od 1.500.000,00 KM, ne mogu dovesti do drugačije odluke.

Zahtjev tužene za naknadu troškova postupka na ime sastava odgovora na reviziju u iznosu od 3.948,75 KM nije osnovan saglasno odredbi člana 387 stav 1. ZPP, a ni iz razloga jer se u njemu ponavljaju stavovi koje su nižestepeni sudovi cijenili pri donošenju odluka.

Temeljem odredbe člana 248 ZPP odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost otpavka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Ačić